Львівський державний університет
внутрішніх справ

Актуальні проблеми навчання іноземних мов для спеціальних цілей

Збірник наукових статей

Львів
2021

УДК 37.041:811
А 43

Рекомендовано до друку та поширення через мережу Інтернет
Вченою радою факультету № 2 ІПФПНП
Львівського державного університету внутрішніх справ
(протокол від 10 листопада 2021 року № 4)

Рецензенти:

Балинська О. М., проректор Львівського державного університету внутрішніх справ, доктор юридичних наук, професор;

Дяк Т. П., доцент кафедри прикладної лінгвістики НУ «Львівська політехніка» кандидат педагогічних наук, доцент

А 43 **Актуальні** проблеми навчання іноземних мов для спеціальних цілей : збірник наукових статей / укладач: І. Ю. Сковронська. Львів : Львівський державний університет внутрішніх справ, 2021. 136 с.

До збірника увійшли методичні напрацювання, що стосуються здійснення освітнього процесу у сучасних умовах з використанням онлайн-навчання, формування навичок міжкультурної комунікації у галузі права, фахової іншомовної підготовки курсантів ЗВО МВС України, традиційних підходів та новітніх технологій навчання іноземних мов загалом та української мови як іноземної зокрема. Закцентовано увагу на шляхах та специфічних методичних принципах, сучасних тенденціях викладання, академічній мобільності, комунікативному, освітньому, розвиваючому, виховному аспектах навчання іноземних мов.

УДК 37.041:811

© Львівський державний університет внутрішніх справ, 2021

зостанеться на загадку вікам/ німим, холодним, дивним трупом слова».

Отож Леся Українка замислювався над природою мовленого слова, виробила власну соціолінгвістичну концепцію, нерозривно пов'язану з етичним і національним первнем. Ігнорування рідної мови, вилучення її зі сфери повсякденного життя у різних сферах та галузях функціонування нашого суспільства є і сьогодні актуальним і болючим питанням, а отже, а актуальною залишається художня спадщина Лесі Українки і розуміння мовного питання, вироблене її творчістю. Соціолінгвістичні ідеї Лесі Українки мають прикладне значення, адже реалізація їх стане підоймою для розширення українського мовного ареалу та повноцінного функціонування української мови.

Список використаних джерел

1. Сербенська О. Наше мовлене слово. http://slovoprosvity.org/2013/09/26/nashe-movlene-slovo/

2. Частотний словник збірки «На крилах пісень». Леся Українка. http://www.mova.info/cfq.aspx?fdid=lunp

Андрій ГЕРАСИМОВИЧ,
старший викладач кафедри іноземних мов
та культури фахового мовлення
факультету № 2 ІПФПНП
*(Львівський державний університет
внутрішніх справ)*

АНГЛО-АМЕРИКАНІЗМИ В СУЧАСНІЙ НІМЕЦЬКІЙ МОВІ: ЛІНГВОДИДАКТИЧНИЙ АСПЕКТ

Анотація. У статті мова йде місце запозичень з англійської мови у сучасній німецькій мові. Наголошується, що запозичення лексики однієї мови іншою є закономірним наслідком мовних контактів в історії розвитку будь-якої мови. Аналізуючи англійські запозичення у німецькій мові, наголошується, що в англійській мові існують регіональні варіанти, а саме, американський різновид англійської мови, що має найбільший вплив на сучасну німецьку мову. Оскільки процес запозичень істотно впливає на розвиток термінології, важливо виробити підходи, які можна застосувати для аналізу будь-якої субмови чи терміносистеми. Тому вказується на необхідність детально вивчити екстралінгвістичні

передумови проникнення англійських термінів у німецьку термінологію та мову загалом, виокремити лексико-семантичні групи всередині термінології кожної субмови на основі її горизонтального розчленовування, запропонувати періодизацію процесу запозичення англійських термінів з огляду на розвиток науки.

У статті робиться спроба проаналізувати причини використання англо-американізмів у німецькій мові, що, крім загальних причини більшості запозичень, мають свої особливості. Так, разом зі стислістю і експресивністю англійського виразу називають психологічну причину, тобто «відчуття неповноцінності» німецької нації після 1945 року, а також «відсутність думок» у носія німецької мови в момент «зустрічі з іноземним словом» та при номінації нового для німецької мови концепту. Тут також наголошується і на екстралінгвістичному чиннику. З кінця Другої світової війни США є країною, культура якої активно поширюється по всьому світові, тоді як німці переживали «кризу» своєї ідентичності.

Багато німецьких лінгвістів роблять висновок, що тенденція збільшення словникового складу німецької мови за допомогою англо-американських запозичень набирає гротескних форм. Ця проблема вийшла на державний рівень. Причому важливо підкреслити, що так звана «мовна політика» – це явище, характерне не тільки для Німеччини.

Варто зазначити, що запозичення в різних мовах по-різному впливають на збагачення словникового складу. У деяких мовах вони не мали такого впливу, що могло істотно відбитися на словниковому складі мови. В інших мовах запозичення в різні історичні епохи мали істотний вплив на словниковий склад мови. Оскільки жива мова – це явище, що постійно розвивається. Приходить щось нове, зникає непотрібне, зайве, тому для вчених, що працюють в галузі лексикології, залишається багато питань, які вимагають вирішення.

Ключові слова: *запозичення, розвиток термінології, екстралінгвістичні передумови, англо-американізми, лексикографічні джерела, семантичний розвиток, асиміляція, субмова, денґліш, синтагматичні зв'язки, мова-реципієнт.*

ANGLO-AMERICANISMS IN MODERN GERMAN: LINGUODIDACTIC ASPECT

Abstract. The place of borrowings from English in modern German is discussed in the article. It is emphasized that borrowing

the vocabulary from one language to another is a natural consequence of language contacts in the history of any language. Analyzing English borrowings in German, it is noted that in English there are regional variants, namely, the American version of English, which has the greatest influence on modern German. Since the process of borrowing significantly affects the development of terminology, it is important to develop approaches that can be used to analyze any sublanguage or terminology. Therefore, it is necessary to study in detail the extralinguistic prerequisites for the penetration of English terms into German terminology and language in general, to distinguish lexical and semantic groups within the terminology of each sublanguage on the basis of its horizontal dismemberment, to propose periodization of the development of borrowing English terms.

The author attempts to analyze the reasons for the use of Anglo-Americanisms in the German language, which, in addition to the general reasons for most borrowings, have their own characteristics. Thus, together with the brevity and expressiveness of the English expression, the psychological reason are distinguished, that is «feeling of inferiority» of the German nation after 1945, as well as «lack of thoughts» in a German speaker at the time of «meeting with a foreign word» and nominating a new concept for German. The extralinguistic factor is also emphasized in the article. Since the end of the World War II, the United States have been a country whose culture is actively spreading around the world, while the Germans have experienced a «crisis» of their identity.

Many German linguists conclude that the tendency to increase the vocabulary of the German language with the help of Anglo-American borrowings is taking grotesque forms. This problem has reached the state level. Moreover, it is important to emphasize that the so-called «language policy» is a phenomenon that is characteristic not only of Germany.

It is worth noting that borrowings in different languages affect the enrichment of vocabulary in different ways. In some languages, they did not have such an impact that could significantly affect the vocabulary of the language. In other languages, borrowings in different historical epochs had a significant impact on the vocabulary of the language. Because living language is a constantly evolving phenomenon. Something new comes, unnecessary, superfluous disappears, so for scientists working in the field of lexicology, there are many issues that need to be addressed.

Keywords: *borrowing, terminology development, extralinguistic preconditions, Anglo-Americanisms, lexicographic sources, semantic development, assimilation, sublanguage, denglish, syntagmatic connections, recipient language.*

Постановка проблеми. Запозичення лексики однієї мови іншою є закономірним наслідком мовних контактів в історії розвитку будь-якої мови. Якщо у минулому збагачення словникового складу німецької мови відбувалося переважно як запозичення з латинської, а пізніше – французької мов, то вже в XIX ст. джерелом нових поповнень стала англійська мова. Вона продовжує впливати на німецьку й сьогодні.

Аналізуючи англійські запозичення, необхідно зауважити, що в англійській мові існують регіональні варіанти – британський, американський, канадський, південноафриканський, австралійсько-новозеландський. З другої половини XX століття особливого значення набуває американський різновид англійської мови, унаслідок чого йдеться більшою мірою про англо-американізми в сучасній німецькій мові. Для простоти опису або зі стилістичних міркувань, крім поняття «англійське запозичення», можуть уживатися синонімічні – «англо-американізм», «англіцизм».

Тема англійських запозичень німецької мови стала об'єктом вивчення для багатьох як вітчизняних, так і зарубіжних лінгвістів, і інтерес до цієї проблематики з часом не згасає, що свідчить про її багатоаспектність і невичерпність. Мова як явище багатогранне, що постійно розвивається, безперервно постачає лінгвістам новий матеріал для досліджень.

Оскільки процес запозичень істотно впливає на розвиток термінології, важливо виробити підходи, які можна застосувати для аналізу будь-якої субмови чи терміносистеми. Для цього маємо детально вивчити екстралінгвістичні передумови проникнення англійських термінів у німецьку термінологію та мову загалом, виокремити лексико-семантичні групи всередині термінології кожної субмови на основі її горизонтального розчленовування, запропонувати періодизацію процесу запозичення англійських термінів з огляду на розвиток науки.

Аналіз останніх досліджень. Англійські запозичення в німецькій мові відомі з XV століття. Багато лінгвістів обумовлювали їх появу значними суспільно-політичними подіями, зокрема Англійською буржуазною революцією та ін. Дослідники звертали

увагу на стабільне зростання кількості англійських запозичень у німецькій мові. Інтенсивний приплив англо-американізмів спостерігався після Другої світової війни. Цій тенденції сприяв поділ території Німеччини на окупаційні зони, дві з яких займали США і Великобританія, унаслідок чого між цими державами і ФРН існувала тісна політична, економічна і культурна взаємодія. Усі англо-американські запозичення, що прийшли в німецьку мову після 1945 року, уже фізично не могли бути зафіксованими в таких авторитетних німецьких лексикографічних джерелах, як словник Дудена, Варіга або Брокгауза.

В останні два десятиріччя спостерігається справжній бум англо-американських запозичень у німецькій мові. Це явище привертає до себе неабиякий інтерес лінгвістів, про що свідчить велика кількість публікацій і досліджень, що констатують зростання кількості англо-американських запозичень. Роботи німецьких науковців, присвячені проблемам англо-американського запозичення, мають в основному констатуючий, описовий характер. Деякі дослідження спрямовані на з'ясування причин, шляхів і різних аспектів англо-американського запозичення. Чимало робіт присвячено дослідженню історії окремих англо-американізмів, їх фіксації в лексикографічних джерелах, семантичному розвитку в мові-рецепторі. Автори цих робіт так чи інакше торкалися питань асиміляції та термінологізації англо-американських запозичень у німецькій мові, проте слід зазначити, що ці питання потребують подальшого вивчення та аналізу.

Мета статті полягає в дослідженні та аналізі причин англо-американських запозичень у німецькій мові.

Виклад основного матеріалу. Що стосується причин використання англо-американізмів у німецькій мові, то, крім вищезгаданих загальних, причини більшості запозичень мають свої особливості. Так, разом зі стислістю і експресивністю англійського виразу називають психологічну причину, тобто «відчуття неповноцінності» німецької нації після 1945 року, а також «відсутність думок» у носія німецької мови в момент «зустрічі з іноземним словом» та при номінації нового для німецької мови концепту. Важливо наголосити і на такому екстралінгвістичному чиннику. З кінця Другої світової війни США є країною, культура якої активно поширюється по всьому світові, тоді як німці переживали «кризу» своєї ідентичності.

Основними сферами запозичень є: 1) техніка: комбайн, комп'ютер, конвеєр, принтер, радар, тендер, трактор, тунель,

файл, фільм; 2) мореплавство: аврал, ватерлінія, дрейф, катер, мічман, трап, шквал, шлюпка, шхуна, яхта; 3) політика, економіка, торгівля: банкнота, бізнес, блеф, бойкот, бос, бюджет, гангстер, долар, лідер, маркетинг, менеджер, мітинг, рекет, чек; 4) спорт: аут, бокс, волейбол, гол, голкіпер, нокаут, раунд, рекорд, спорт, спортсмен, старт, теніс, трек, тренер, фініш, футбол, хокей; 5) одяг, тканини: вельвет, джемпер, піджак, піжама, плед, смокінг; 6) їжа, напої: біфштекс, кекс, пудинг, ром, сандвіч, торт; 7) культура: гумор, джаз, клуб, комфорт [5].

Ці сфери мають особливий вплив на суспільну свідомість. Передусім тут формуються лексика та термінологія мови, поширюючись на інші субмови, у тому числі й на розмовну. Тут маємо справу з так званою «американізацією» суспільства з її як позитивними, так і негативними наслідками для мови та суспільства.

Часто словники не фіксують англіцизмів, незважаючи на їх досить широке вживання. Очевидно, маємо справу зі співвідношенням між мовою та мовленням, між мовною системою та слововживанням. Можливо, йдеться про той випадок, коли частотність уживання слова пов'язана лише з певними обставинами, що спонукають його використовувати, або йдеться про так званий «денґліш».

«Denglisch» (Deutsch + Englisch) – сучасний німецько-англійський суржик, що непомітно і практично нестримно заполоняє німецьку мову. Численні англіцизми та цілі фрази постійно потрапляють у мову, фактично шар сучасної англійської стає частиною німецької мови. Слід відрізняти англіцизми від денґлішу. Денґліш, як правило – нелітературний варіант мови, від якого застерігають мовознавці. Наприклад, речення «Ich habe dir gestern eine E-Mail geschrieben» містить англіцизм, а речення «Ich habe dir gestern geemailt» є прикладом денґлішу[1, с. 79].

Таким чином, багато німецьких лінгвістів роблять висновок, що тенденція збільшення словникового складу німецької мови за допомогою англо-американських запозичень набирає гротескних форм. Ця проблема вийшла на державний рівень. Причому важливо підкреслити, що так звана «мовна політика» – це явище, характерне не тільки для Німеччини. Декілька десятиліть тому у Франції вийшов закон про «запобігання засміченню французької мови англійськими словами». Цей приклад наслідували Словаччина і Польща. При цьому органи влади виходили з того, що мова країни відображає її культуру, служить її національній своєрідності.

Однак не слід сподіватися на зменшення термінологічних запозичень з англійської; якщо це й відбуватиметься, то тільки в перспективі, коли наслідки дії закону про захист німецької мови охоплять усі сфери життя, як це сталося з французькою. Навпаки, у термінологічній галузі слід очікувати активної взаємодії і взаємовпливу різних терміносистем, що обумовлено інтеграцією наук та розвитком суспільства. Це стосується зокрема й запозичень з англійської.

Як правило, англомовний термін чи слово входить у німецьку мову зі збереженням правопису та звучання. Однак було б неправильно розглядати проникнення англіцизмів у німецьку терміносистему тільки як односторонній процес. При запозиченні відбувається взаємодія англомовного терміну та мови-реципієнта, яка впливає на його адаптацію. З одного боку, структура термінів запозичується в терміносистему німецької мови без **зміни або з незначною зміною їх звукового і графічного оформлення. С. Гриньов відзначає зміни на морфологічному рівні при адаптації у німецькій терміносистемі:**

1) Запозичені іменники підпорядковуються правилам німецької мови й уживаються з артиклем: der Cashflow, die Number, das Banking;

2) Дієслова отримують типову для інфінітива флексію – (e)n, відмінюються як слабкі дієслова й утворюють дієприкметники: to check - checken, durchchecken, checkte, gecheckt; to order – ordern, ordernte, geordernt;

3) Запозичені прикметники підпорядковуються системі відміни прикметників німецької мови: kein cooles Getränk, ein portabler PC;

4) Продуктивним є словотвір англомовних термінів, зокрема словоскладання. Слід особливо відзначити тип складних слів, які є структурними модифікаціями запозичених термінів. Часто англійському словосполученню відповідає німецький складний іменник: англ. crisis management – нім. Krisismanagement. Поряд з написанням разом складні слова в німецькій мові можуть бути графічно марковані дефісами між окремими компонентами: англ. art director – нім. Art-Director, англ. investment banking – нім. InvestmentBanking [3, с. 92].

Утім, взаємодія запозиченої англомовної лексики і системи мови-реципієнта відбувається не лише при адаптації, але й реалізується у процесах термінологізації та детермінологізації й потребує окремого більш детального розгляду.

Висновки.

У ході дослідження ми проаналізували місце запозичень у системі сучасної німецької мови та способи їх перекладу українською мовою. Ми розглянули погляди на проблему запозичень, які запропоновали В. Бондаренко, Т. Гавриленко, С. Гринев, О. Розен, Г. Цифонун та іншими науковці.

Отже, ми виявили, що під запозиченням варто розуміти, перш за все, слово або словосполучення, які перенесені з однієї мови в іншу через мовні контакти і до певної міри асимілювалося в новому мовному середовищі.

Запозичення слів властиве всім мовам світу на всіх етапах розвитку і є ознакою життєздатності мов, хоча оцінка цього явища не завжди однакова. Тому природним є інтерес учених до етимології лексичних запозичень у мові, до сфери їх вживання, але більшою мірою – визначення причин надмірного захоплення і невиправданого використання запозиченої лексики. Практично кожен учений, який вивчав запозичення, так чи інакше торкався розгляду позамовних (екстралінгвістичних) і власне мовних (інтралінгвістичних) причин запозичення іншомовних слів.

В останні два десятиріччя спостерігається справжній бум англо-американських запозичень у німецькій мові. Це явище привертає до себе неабиякий інтерес лінгвістів, про що свідчить велика кількість публікацій і досліджень, що констатують зростання кількості англо-американських запозичень. Роботи німецьких науковців, присвячені проблемам англо-американського запозичення, мають в основному констатуючий, описовий характер. Деякі дослідження спрямовані на з'ясування причин, шляхів і різних аспектів англо-американського запозичення. Чимало робіт присвячено дослідженню історії окремих англо-американізмів, їх фіксації в лексикографічних джерелах, семантичному розвитку в мові-рецепторі. Автори цих робіт так чи інакше торкалися питань асиміляції та термінологізації англо-американських запозичень у німецькій мові, проте слід зазначити, що ці питання потребують подальшого вивчення та аналізу.

Часто словники не фіксують англіцизмів, незважаючи на їх досить широке вживання. Очевидно, маємо справу зі співвідношенням між мовою та мовленням, між мовною системою та слововживанням. Можливо, йдеться про той випадок, коли частотність уживання слова пов'язана лише з певними обставинами, що спонукають його використовувати, або йдеться про так званий «денґліш».

Утворення нових термінів завдяки запозиченням є найпродуктивнішим способом розширення та збагачення словникового складу мови, зокрема її термінологічних підсистем.

Калькування як один із типів взаємодії мов суттєво відрізняється від звичайного лексичного запозичення: в ньому використовується власномовний матеріал, іншомовне ж слово не переходить у мову-реципієнт, а лише калькується, тобто створюється за зразком мовних одиниць чужої мови шляхом точного перекладу їх складових відповідними морфемами рідної мови.

Дослівний переклад, або переклад «слово в слово», позначає перехід від вихідної мови до мови перекладу, який призводить до створення правильного і ідіоматичного тексту, а перекладач при цьому стежить лише за дотриманням обов'язкових норм мови.

Калькування, транскрипцію і транслітерування як способи запозичення слід відрізняти від однойменних способів перекладу. Не розрізняючись за своїм механізмом, вони розрізняються за своїми кінцевими результатами: при перекладі не відбувається збільшення словника, тоді як при запозиченні у мові з'являються нові словникові одиниці.

Варто зазначити, що запозичення в різних мовах по-різному впливають на збагачення словникового складу. У деяких мовах вони не мали такого впливу, що могло істотно відбитися на словниковому складі мови. В інших мовах запозичення в різні історичні епохи мали настільки істотний вплив на словниковий склад мови, що навіть службові слова, як, наприклад, займенники, прийменники, запозичені з інших мов, витісняли споконвічні службові слова. Оскільки жива мова – явище, що постійно розвивається. Приходить щось нове, зникає непотрібне, зайве, тому для вчених, що працюють в галузі лексикології, залишається багато питань, які вимагають вирішення.

Список використаних джерел

1. Гавриленко Т. Г. Структурно-семантические и функциональные характеристики англо-американизмов в современном немецком языке (подъязык вычислительной техники) : дисс. канд. филол. наук / Т. Г. Гавриленко. Минск, 1990. 180 с.

2. Гончаренко Л. О. З історії вивчення запозичень у німецьку мову // Наукові записки Чорноморського державного університету. Серія: філологічні науки. 2007. Вип. 89 (3). С. 53.

3. Розен Е. В. На пороге XXI века. Новые слова и словосочетания в немецком языке / Е. В. Розен. Москва : Менеджер, 2000. 200 с.

4. Федорець С. А. Мова реклами як джерело поповнення іншомовної лексики / С. А. Федорець // Лінгвістичні дослідження. Науковий вісник. Харків : ХДПУ, 1997. Вип. 3. 140 с.

5. Duden. Wörterbuch der Szenesprachen. Duden-Verlag: Mannheim, Leipzig, Wien, Zürich, 2000. 224 S.

Тетяна ГОЛОВАЧ,
кандидат філологічних наук, доцент
(Львівський державний університет внутрішніх справ)

EXPERIENTIAL APPROACH AS A METHOD OF FOREIGN LANGUAGE LEARNING

Abstract. The article based on the analysis of available research presents the theoretical foundations of experiential foreign language learning. The study deals with implementing experiential learning into routine English language classes and observe how it influences the English lessons. It strives to achieve positive effects on the classroom atmosphere as well as students' motivation and learning, it aims to enliven the language classes by trying to use an engaging teaching approach. The theoretical part focuses on the characteristics of foreign language acquisition and principles of experiential learning. Those are relevant and vital areas for practical implementation. The applied part describes implemented experiential activities in English lessons. The main idea of the research states that learning can be a pleasant and enjoyable activity for the students and the teacher as well. The study detects the best method of the natural process of language learning that would be best to implement into teaching activity.

Keywords: *experiential learning, experiential-interactive approach, experiential activities, teaching foreign languages, foreign language acquisition.*

ЕКСПЕРІЄНЦІЙНИЙ ПІДХІД ЯК МЕТОД НАВЧАННЯ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ

Анотація. У статті на основі аналізу наявних досліджень представлені теоретичні основи експерієнційного вивчення іноземної мови. У дослідженні йдеться про впровадження досвіду навчання на звичайних заняттях англійської мови та про те,